

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

תרומה

כאו"א - אנשים נשים וטף - חייב להשתתף בבנין ביהמ"ק השלישי

שיחות קודש
מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וארבע לבריאה

הי' תהא שנת פלאות דגולות

מאה עשרים ואחת שנה להולדת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

מוקדש להתגלותו המיידית לעיני בשר של
כ"ק אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח שליט"א
למטה מעשרה טפחים ומתוך חיים נצחיים
ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו תיכף ומיד ממש

*

לעילוי נשמת

הרה"ח וכו' ר' מיכאל בן ר' נתן ע"ה ניגן
נפטר ביום י"ג אדר ה'תשע"ה

ת. נ. צ. ב. ה.

ולזכות

זוגתו מרת רויזא בת רבקה תחי' ניגן
לאריכות ימים ושנים טובות עד ביאת גואל צדק
ומתוך בריאות הנכונה ולשנת ברכה והצלחה בגו"ר

*

נדפס ע"י בני משפחתם שיחיו

*

הי' שותף בהפצת "דבר מלכות"

להשיג השיחות, להקדשות ולפרטים נוספים טל.: (718) 753-6844

הוכן לדפוס ע"י

יוסף יצחק הלוי בן אסתר שיינדל

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

כתובתנו באינטרנט: <http://www.torah4blind.org>

משיחות לילות ד', ה', ו' ושבט קודש פ' תרומה ה'תשנ"ב

– תרגום מאידית –

א. פותחין בברכה. ובפרט בעמדנו בתחילת ובהכניסה לחודש אדר, כשישנו הציווי והדין: שמשנכנס אדר מרבין בשמחה, ובחודש זה, בריא מזליי³¹ דישאל. במילא מובן שכנ"י מתברכים או במיוחד בברכות.

יתירה מזו: איתא בגמרא, כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה כך משנכנס אדר מרבין בשמחה, הלכך בר ישראל דאית ל"י דינא בהדי נכרי לישתמיט מינ"י באב דריע מזלי ולימצי נפשי באדר דבריא מזליי³². ולכאורה: מהו תוכן ההשוואה בגמרא, כשם שמשנכנס אב ממעטין כו' כך משנכנס אדר מרבין כו', לכאורה ה"ז ממעט את גודל השמחה בחודש אדר!

ויש לומר, דאדרבה: לשון חז"ל, כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה כך משנכנס אדר מרבין בשמחה בא ללמד, שמיצועט השמחה בחודש אב נכנס באותו תוכן של ריבוי השמחה בחודש אדר (כשם . . כך). שכן כוונת ותכלית מיעוט השמחה בחודש אב היא רק בכדי להפכו מחשוכא לנהורא וממיררו למיתקו³³.

וזה נפעל ע"י "מרבין בשמחה"

(1) ע"פ פתיחת אגרת הראשונה באגה"ק שבתניא. וראה לקו"ש חכ"ד ע' 641 בהערה.
(2) תענית כט, סע"א. הובא להלכה במג"א או"ח סו"ס תרפו (וראה לקו"ש ח"א ע' 338 בהערה. סה"ש תנש"א ח"א ע' 339 הערה 2, וש"נ).

(3) תענית שם, ריש ע"ב.

(4) שם, א"ב.

(5) ראה חז"א ד, א.

ו, בריא מזליי³⁴ בחודש אדר, שמהפך גם את ה"ממעטין בשמחה" ו, ריע מזליי³⁵ בחודש אב. לכן מובן, שעי"ז מתוסף עוד יותר שמחה באדר – נוסף להשמחה מצ"ע בטוב הנראה והנגלה, גם השמחה מזה שמהפכים או את הענינים הבלתי רצויים (ושגורמים ל"ממעטין בשמחה"), באופן שנעשה, ועשה לי מטעמים³⁶ לשון רבים³⁷, הן "ממאכלים ערבים ומתוקים" (מרבין בשמחה באדר מצ"ע) והן "מדברים חריפים או חמוצים רק שהם מתובלים ומתוקנים היטב עד שנעשו מעדנים להשיב הנפש" (האתהפכא דעניני אב לנהורא ולמיתקו).

[ועפ"ז יומתק זה שהציווי להרבות בשמחה מובא דוקא במס' תענית, בסוגיא המדברת אודות הירידה בחודש אב, כולל מיעוט השמחה שבו].

ועי"ז מתוסף עוד יותר בהפתיחה בברכה – ברכה בכל הענינים, גם בהפיכת כל הענינים של היפך לברכה ושמחה.

עד לברכה הכי עיקרית – בענין שהזמן גרמא – ברכת הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, כשתהי' שלימות השמחה – "או ימלא שחוק פיננו"³⁸, ושלימות ד"בריא מזליי³⁹ דבנ"י, ושלימות דאתהפכא חשוכא לנהורא ומיררו למיתקו.

ב. התחלת חדש אדר חלה (– בכוכ"ש שנים) בשבוע דפרשת תרומה.

(6) תולדות כו, ז.

(7) תניא פכ"ז.

(8) תהלים קכו, ב. וראה ברכות לא, א.

חלק משיחת ש"פ משפטים, ז"ך שבט, מבה"ח אדר א' ה'תשנ"ב 15

"כל הנמצא כתוב בספר"³⁰ – "זכרנו³¹ בזכרון טוב לפניך ופקדנו³² בפקודת ישועה כו", הישועה העיקרית דגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

וכן שלימות הענין ד"פ"ר – ספר תורה, ספרו של משה רבינו – בלימוד "תורה חדשה מאתי תצא"³³, תורתו של משיח, "גואל ראשון (משה) הוא גואל אחרון"³⁴ (משיח), ומתוך שלימות השמחה – "או ימלא שחוק פיננו"³⁵, ענינו של "יצחק".

ואז תהי' גם השלימות ד"תפארת"³⁶ – "התהלה והתפארת (ולפנ"ו "האדרת והאמונה", וכל שאר הענינים דכל אותיות הא"ב, וא"ב כפול³⁷, שכולל כל הענינים כולם) לחי עולמים", כמ"ש בתפלת שחרית דיום השבת, ובהמשך לזה "מלך מהולל בתשבחות", ועד ל"הבוחר בשירי זמרה מלך יחיד חי העולמים", שלימות ההילול (התהלה) השיר והתפארת לחי העולמים – ב"בית העולמים"³⁸, ביהמ"ק השלישי, "מקדש אדני כוננו ידיך"³⁹, כש"צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך"⁴⁰, תיכף ומיד ממש.

(30) דניאל יב, א.

(31) נוסח ברכת שופרות במוסף דר"ה.

(32) ושיך גם לר"ח* – "יעלה ויבוא . . ויפקד ויזכר זכרוננו ופקדוננו".

(33) ישעי' נא, ד. ויקר פי"ג, ג.

(34) ראה שמו"ר פ"ב, ד. לקו"ש ח"א ע' 8 ואילך. וש"נ.

(35) תהלים קכו, ב. וראה ברכות לא, א.

(36) להעיר ממאור"ל "התפארת זו מתן תורה" (ברכות נח, סע"א) שהיתה פעם אחת ויחידית, ובמילא כוללת גם ה"תורה חדשה מאתי תצא".

(37) להעיר מהשייכות ד"כפל" לגאולה (ראה פרד"א פמ"ח. יל"ש ר"פ לך לך. ד"ה לך לך תרכ"ו. תר"ל. ועוד).

(38) רמב"ם הל' ביהב"ח פ"א ה"ב.

(39) בשלח טו, יז ובפרש"י.

(40) תהלים קמ, יד.

(* ולהעיר, שר"ה הוא גם ר"ת (תשרי).

יקויים היעודי²¹, בלע המות לנצח ומחה ה"א דמעה מעל כל פנים".

ויש להוסיף, שענין זה מודגש גם בהקביעות ההשלושים ביום הש"ק מברכים חודש אדר, "החודש אשר נהפך גו' לשמחה"²².

ובהדגשה יתירה כשמברכים אדר ראשון, שבו מודגשת לראשונה ההכרה (ע"פ מנהג ישראל תורה היא²³, ובתפלה בציבור) שהשנה היא שנה מעוברת שיש בה אדר ראשון ואדר שני, ששים יום²⁴ – דכיון שב"ששים" מתבטלים עניני איסור²⁵, י"ל ששים יום החודש אדר רומזים על ביטול (ועד שמבטלים בפועל²⁶) כל הענינים הבלתי-רצויים, החל מביטול הענין דהיפך החיים הקשור עם חטא עה"ד, התחלת ומקור כל הענינים הבלתי-רצויים, ועד להפיכתם לטוב, אתהפכא²⁷ חשוכא לנהורא ומיררו למיתקא²⁸.

ג. ויהי' הוא העיקר שתיכף ומיד ממש תהי' השלימות ד"ספר זכרון" – "ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו"²⁹,

שו"ע יו"ד ס"פ ואילך.

(21) ישעי' כה, ח. משנה סוף מו"ק.

(22) אסתר ט, כב.

(23) שו"ע אדה"ו או"ח סו"ס קפ. סתצ"ד סט"ז. וראה לקו"ש חכ"ב ע' 56. וש"נ.

(24) דאף שאדר הסמוך לניסן חסר לעולם (ובמילא ישנם רק ג"ט יום), מ"מ, בצירוף יום ל' שבט שהוא א' דר"ח אדר א', ישנם ס' יום.

(25) ראה חולין צו, ב ואילך. רמב"ם הל' מאכלות אסורות פט"ו הי"ז ואילך. שו"ע יו"ד סצ"ח.

(26) עוד לפני בוא הששים יום בפועל – תיכף כשמכריזים ע"פ תורה שבשנה זו ישנם ששים יום חודש אדר.

(27) ראה חז"א ד, א.

(28) ע"ד מ"ש, ועשה לי מטעמים", שני מיני מעדנים, אחד ממאכלים ערבים ומתוקים, והשני מדברים חריפים או חמוצים רק שהם מתובלים ומתוקנים היטב עד שנעשו מעדנים להשיב הנפש" (תניא פכ"ז).

(29) מלאכי ג, טז.

מצוה"י - קו דגמילות חסדים, ג' העמודים שעליהם העולם עומד.⁸

ושמא גרים: משה - קו התורה, יצחק - קו העבודה, ותפארת¹⁰ (קו השלישי) - גמילות חסדים.

ומעלה נוספת ועיקרית - עריכתו והוצאתו-לאור באופן נאה ומהודר, כהציווי בכל עניני תומ"צ: "זה אל לי ואנוהו"¹¹, התנאה לפניו במצוות¹², ומודגש במיוחד בנוגע לכתבת ספר תורה¹³ - "ספר

7 שו"ת הרשב"א ח"א סתקפ"א. הובא במג"א או"ח סקנ"ד סק"ג. רמ"א יו"ד סרמ"ט ס"ג.

8 אבות פ"א מ"ב. - ולהעיר מהשייכות לפרשת השבוע: תורה - סיום הפרשה (כד, א ואילך) בפרטי הענינים דמ"ת: "ואל משה אמר עלה אל ה' וגו'", עד "ויהי משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה". עבודה (תפלה) - "ועבדתם את ה' אלקיכם" (כג, כה), "זו קריאת שמע ותפלה" (ב"מ קו, ב). וגמ"ח - "אם כסף תלוה את עמי" (כב, כד). 9 ברכות ז, ב. וראה בארוכה תשובות וביאורים (קה"ת תשל"ד) ס"א*. וש"נ.

10 וי"ל שרומז גם על ההתכללות דכל ג' הקוין יחד - בספר אחד.

11 בשלח טו, ב.

12 שבת קלג, ב. וש"נ. וראה רמב"ם סוף הל' איסורי המזבח: "כל דבר שהוא לשם הא"ל הטוב (ש)יהי מן הנאה והטוב. . . וכן הוא אומר כל חלב לה' וגו'". וראה בארוכה לקו"ש חכ"ז (ע' 8 ואילך) - ביאור החילוק בין החיוב ד"כל חלב לה'" שעיקרו בנוגע להתפצא שהוא לשם א"ל (גדר הקרבן), להחייב ד"התנאה לפניו במצוות שעיקרו הוא בנוגע להגברא. וראה הערה 14.

13 להעיר מהשייכות לפרשת השבוע - "ויכתוב משה את כל דברי ה' גו' ספר הברית", "מבראשית ועד מתן תורה ומצוות שנצטוו במרה" (** כד, ד"ז ובפרש"י).

* נדפס גם באגרות קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"א ע"י רפו ואילך. המו"ל.

** והמשך וגמר כתיבת הס"ת - ביום הסתלקותו, שבעה באדר, שעיקרו באדר ראשון (ראה מג"א או"ח סתקפ" סק"ח. וראה לקו"ש חט"ז ע' 342. וש"נ), שמתברך ביום הש"ק זה.

תורה¹⁴ נאה. . . בדיו נאה בקולמוס נאה בבלבל אומן וכורכו בשיראין נאין¹⁵, ועד"ז בנוגע להדפסת ספר של דברי תורה¹⁶, ספר נאה, נייר נאה ודפוס נאה וכריכה נאה.

ב. ובהמשך לזה יש לעורר שמהם יראו וכן יעשו רבים, אבל, אך ורק בענינים דטוב הנראה והנגלה:

ההוצאה-לאור דספר זה קשורה עם ה"שלושים" לפטירה רח"ל - ספר זכרון להנפטר, בבחינת "צדקתו עומדת לעד" (זכרון נצח).

ויה"ר שתהיינה הוצאה-לאור של ספרים בעניני תומ"צ אבל מכאן ולהבא אך ורק בטוב הנראה והנגלה, באופן ד"וחי בהם"¹⁸, "חיינו ואורך ימינו"¹⁹, אריכות ימים ושנים טובות, ועד בקרוב - בגאולה האמיתית והשלימה - לחיים נצחיים.

ועוד וג"ז עיקר:

כיון ש"שלושים" מבטל כמה עניני אבילות²⁰, ה"ז התחלת ביטול ענין האבילות כולו - בתחיית המתים, שאז

14 ראה לקו"ש חכ"ז שם (ע' 12 הערה 34) שבכתיבת ס"ת ישנו מעין גדר דקרבן, עיי"ש. ועד"ז בנוגע לצדקה ובנדוד, "צדקתו עומדת לעד" שבכתיבת ספרים) שהיא גם "בגדר כפרה", כמו קרבן (לקו"ש שם ע' 14. וש"נ).

15 שבת שם.

16 ששיך גם למצות כתיבת ספר תורה - "האידנא מצוה לכתוב חומשי תורה ומשנה וגמרא ופירושיהן" (שו"ע יו"ד סע"ר ס"ב. וראה לקו"ש חכ"ג ע' 18. וש"נ), ויש לומר, שב"לכתוב. . . פירושיהן" נכלל גם כתיבת חידושי תורה שמחדש בעצמו.

17 להעיר שגם הלויית המת וניחום אבלים, רח"ל, הם "גמילות חסדים שבגופו" (רמב"ם הל' אבל רפ"ד).

18 אחרי ית, ה.

19 נוסח תפלת ערבית (ע"פ ל' הכתוב - ס"פ נצבים. ועוד).

20 ראה מוי"ק כא, ב. רמב"ם הל' אבל פ"ו.

וע"פ הידועי שלמועדי השנה יש שייכות לפרשיות התורה בהן הם חלים, צריך להבין השייכות חודש אדר - "משנכנס אדר מרבין בשמחה", וכש"בריא מזלי" של ישראל - לפרשת תרומה.

ונוסף להשייכות לכללות חודש אדר, צ"ל לזה שייכות גם להחידוש בקביעות חודש אדר בשנה זו:

(א) להיותה שנה מעוברת ישנם בשנה זו שני אדרים. וכעת - כשקורין פ' תרומה - נמצאים בתחילת חודש אדר ראשון.

(ב) ב' הימים דראש חודש אדר ראשון (שהראש כולל בתוכו ומנהיג את כל ימי החודש¹⁰) חלו בימי ג' וד' בשבוע.

ג. ויובן בהקדים דיוק בפרשתנו:

בציווי הקב"ה שבהתחלת פרשתנו - "ויקחו לי תרומה גו' וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחושת גו"¹¹ - ידועה השאלה: מדוע מתחילה תרומת המשכן דוקא ב"זהב"¹²?

נוסף לכללות השאלה, שהדברים היו צריכים להכתב בסדר מן הקל אל הכבד¹³, לא זו אף זו - הרי בנדוד לכאורה מתאים סדר זה עוד יותר: מכיון שכאן מדובר אודות נדבת המשכן - שהיא חובת כל בני"ל כל אחד לפי נדבת לבו (ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו גו"¹¹), ובפשטותו היו או בבני

9 של"ה חלק תושב"כ ר"פ וישב (רצו, א).

10 ראה לקו"ת דרושים לר"ה נה, סע"א. ובכ"מ.

11 פרשתנו כה, ב"ג.

12 ראה בחי' וראב"ע ריש פרשתנו. ועוד.

13 ראה דברי שאול עה"ת כאן.

חילוקים בין דל ועשיר¹⁴, ובנדבת המשכן "לא היתה יד כולם שוה בה"¹⁵ - הרי לכאורה ה' מתאים להתחיל בדברים - כסף או נחושת - שהם מצויים יותר אצל כל בני"ל, דברים שבהם הם משתווים יותר, ולאחר מכן למנות זהב ששייך בעיקר אצל יהודים עשירים יותר.

ע"ד שמצינו בסדר הנדבות שלאח"ז - שכל הענינים (מלבד זהב בתחלה) הם בהתאם למצב המנדבים: בתחילה באים זהב כסף ונחושת, ששלשתם היו אצל (רובם¹⁶) בני"ל, וכל ישראל ("כל איש") נדבו מזה למשכן. לאחר מכן בא "תכלת וארגמן ותולעת שני ושש ועזים ועורות אלים מאדמים ועורות תחשים"¹⁷ - שע"ז כתוב¹⁸ שרק "כל איש אשר נמצא אתו תכלת. . . הביאו" - "כי לא נמצאו מאלה רק למקצתם"¹⁹. לאחר מכן²⁰ - "עצי שטים" ("כל איש אשר נמצא אתו") - "כי היו יותר מעטים שבידם עצי שטים"²¹. והדברים האחרונים - "שמן למאור וגו'", ו"אבני שוהם ואבני

14 כמפורש בר"פ תשא בהציווי דתרומת שקלים (שנאמר ביחד עם הציווי (בר"פ תרומה) "ויקחו לי תרומה גו'", "ג' תרומות נאמרו כאן כו" (פרש"י שם, ב). - "העשיר לא ירבה והדל לא ימעט". וראה גם כלי יקר פרשתנו כה, ג, שבתרומת המשכן לא היו כולם שוים בה כי אם איש לפי עשרו.

15 ולהעיר ממכילתא ופרש"י עה"פ בר"פ משפטים "כי תקנה עבד עברי" - "מיד ב"ד שמכרוהו בגנתו כמו שנאמר אין לו ונמכר בגניבתו". אבל ראה לקו"ש חט"ז ע' 253.

16 פרש"י תשא ל, טו.

17 ראה ראב"ע שם: "ברוב הקהל נמצא".

18 פרשתנו שם, ד.

19 ויקהל לה, כג.

20 רמב"ן עה"פ שם, כב.

21 פרשתנו שם, ה.

22 רמב"ן ויקהל שם.

מילואים²² – שרק „הנשיאים הביאו²³ (כי ליהודים אחרים לא הי' זאת). [ובפרט לפי הפירוש²⁴ ב„והנשיאים הביאו את אבני שוהם” – עננים הביאום].

ועפ"ז – הי' צריך זהב לבוא לאחר כסף ונחשת שכן מספר מועט יותר מבנ"י הביאו זהב מאשר כסף ונחשת.

דהגם שלבנ"י היה ריבוי זהב וכסף²⁵ מביזת מצרים וביזת הים – כמאחז"ל²⁶ „אין לך כל אחד ואחד מישראל שלא היו עמו תשעים חמורים לובים טעונים מכספה וזהבה של מצרים” – הרי בפשטות הי' אצל (המצריים, ובמילא אצל) בנ"י יותר כסף (ונחשת) מזהב, כי דבר יקר יותר (זהב) ישנו מעט בכמות (ואדרבה: משום כך הוא יקר). וזה גופא – בעשירות היו חילוקים בבנ"י גופא, כנ"ל.

יתירה מזו: נוסף לכך שלבנ"י הי' יותר נחשת מכסף ויותר כסף מזהב – הרי גם למשכן נדבו בנ"י כסף ונחשת יותר מזהב, כמפורש ברמב"ן²⁷ „וכל איש אשר הניף תנופת זהב לא היו רבים כמרימי הכסף והנחשת ולא היתה הרמת זהב מרובה ככסף והנחשת”. והטעם בפשטות ע"ז הוא גם, כי לעשיית המשכן וכליו הוצרכו ליותר כסף ונחשת מזהב (כמסופר בפרטיות בפ' פקודים²⁸).

שעפ"ז מתחזקת השאלה הנ"ל: מדוע תרומת המשכן מתחילה דוקא ב„זהב”?

(22) פרשתנו שם, ו"ז.

(23) ויקהל שם, כז.

(24) תנחומא, ת"י ותיב"ע עה"פ.

(25) כל כסף וזהב שבעולם (פסחים קיט, א).

(26) בכורות ה, ב. וכן בתנחומא בשלח כה.

הובא בפרש"י בא, יג (וראה לקו"ש חט"ז ע' 253 הערה *20).

(27) ויקהל שם, כב.

(28) לה, כד ואילך.

אאפ"ל שהתורה מונה את י"ג²⁹ (ט"ז³⁰) הדברים בהתאם לסדר השיבותם, וזהב הוא החשוב ביניהם (חשוב יותר מכסף ונחשת) – כי (א) „אבני שוהם ואבני מילואים” שהם דברים יותר חשובים מהדברים הכתובים לפניו, נמנים רק בסוף³¹. (ב) ועיקר³²: בציווי לנדבת המשכן ע"י ישראל הרי לא נוגע השיבות הדבר, אלא המצב בפועל של בנ"י שהתנדבו והצורך במשכן, ובב' הענינים הי' כסף ונחשת יותר מזהב, כנ"ל.

גם צריך להבין: מהי ההוראה לדורות הנלמדת מכך ש„זהב” הוא הראשון מנדבות המשכן?

ד. ויש לומר הביאור בזה, ובהקדים שאלה בנוגע לכללות המשכן:

עשיית והקמת המשכן לה' היתה תלויה בכל בנ"י – הן הציווי על נדבת המשכן הי' לכאורה מישראל („ויקחו לי תרומה גו' מאת כל איש”), גם לנשים („ויבואו הנשים על האנשים³³”), עד שגם טף השתתפו בנדבת המשכן³³; וגם הציווי לעשיית המשכן („ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם³⁴”) הוא חיוב על כאורה מישראל – כמ"ש הרמב"ם³⁵: „הכל חייבין לבנות

(29) תנחומא פרשתנו ה. שהש"ר פ"ד, יג. פרש"י ודעת זקנים מבעה"ת ריש פרשתנו. חז"ב קמח, א.

(30) בחיי פרשתנו כה, ז. כלי יקר שם, ג. וראה חז"ב קלב, ב.

(31) כ"כ בדברי דוד (להט"ז) ריש פרשתנו.

(32) כי שאלה הא' אפשר לתרץ כמ"ש בראב"ע ריש פרשתנו „והתחיל בתחלה הנדבה הנכבד שהוא הזהב והשלים בנכבד אבני שוהם ואבני מילואים כי לא נמצאו רק אצל הנשיאים ולא כן הזהב כי ברוב הקהל נמצא”.

(33) אדר"נ פ"א, א. וראה צפע"נ מהד"ג, ג.

(34) פרשתנו כה, ה.

(35) הל' ביהב"ח פ"א הי"ב.

וכל בנ"י, בנערינו ובזקנינו בבנינו ובבנותינו¹⁰⁸, יחד עם כספם וזהבם אתם¹⁰⁹, יחד עם כל בתי כנסיות ובתי מדרשות שבחוץ לארץ¹¹⁰ – הולכים לארץ הקודש, לירושלים עיר הקודש, להר הקודש, לבית המקדש השלישי והמשולש, ותיכף ומיד ממש.

וכלי לזה ע"י השמחה בזמן הזה מעין ד„ימלא שחוק פיננו” [ע"י קיום המצוות בכלל, ובפרט ע"י מצות תפילין, שע"י¹⁰⁵ „בדה טובא”¹⁰⁶ מעין ד„ימלא שחוק פיננו”¹⁰⁷], ובפרט בהיותנו בדורו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, ששמו „יוסף יצחק” מרמז על הוספה (ביצחק מלשון) צחוק ושחוק ושמחה.

(108) ראה לקו"ש שבעה ערה 2. וש"נ.

(109) ברכות ל, סע"ב.

(107) ראה שם לא, א.

(108) בא י, ט.

(109) ישע"י ס, ט.

(110) ראה מגילה כט, א.

חלק משיחת ש"פ משפטים, ז"ך שבט, מבה"ח אדר א' ה'תשנ"ב

– ע"ד ספר זכרון תפארת משה יצחק* –

(„הספרים” קיימים לו שאינם כלים וצדקתו עומדת לעד”).

והזמן גרמא – שבערב ש"ק פרשת משפטים (שבה מודגש הענין דמשפט וצדקה, כמדובר לעיל²) הגיע מבית-הדפוס ספר חדש של עניני תורה.

ובפרטיות יותר:

בספר זה ישנם כו"כ דברי וחידושי תורה – קו התורה; דברי התעוררות בעניני יהדות ותומ"צ – קו העבודה; ופירסומם של תומכי מוסדות תורה ונותני צדקה („מצוה לפרסם עושי

א. מהענינים השייכים לגמילות חסדים וצדקה (שבהם צריכה להיות השתדלות יתירה כדי למהר ולזרוז הגאולה, כמ"ש „שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבוא וצדקתי להגלות”¹, כמדובר לעיל²) – כתיבת והדפסת והפצת ספרים בעניני תורה, כמובן מדרשת חז"ל³ על הפסוק „צדקתו עומדת לעד”, „זה הכותב תורה נביאים וכתובים ומשאלין לאחרים”

(* יצא לאור לקראת ה„שלושים” לפטירת הרה"ח וכו' התמים ר' משה יצחק ע"ה העכט, ע"פ הוראת – יבדלח"ט – כ"ק אדמו"ר שליט"א בש"פ וארא, מבה"ח שבט (וראה בארוכה סה"ש תשנ"ב ח"א ע' 268 (לעיל ע' 212) ואילך). המו"ל.

(1) ישע"י נו, א. ב"ב יו"ד, א.

(2) ראה סה"ש תשנ"ב ח"ב ע' 64-363 (לעיל ע' 02-301).

(3) כתובות נ, סע"א.

(4) תהלים קיב, ג.

(5) פרש"י כתובות שם.

(6) ובהתחלת הענין שם: „אשרי שומרי משפט עושה צדקה בכל עת, וכי אפשר לעשות צדקה בכל עת וכו'”. ויש לומר, שגם „הכותב כו' ומשאלין כו'” ש„צדקתו עומדת לעד” הוא בכלל „עושה צדקה בכל עת” (וראה לקמן ס"ב).

שכל המקדים ה"ז משובח וכל המרבה ה"ז משובח - עאכו"כ שכן צ"ל בנוגע לעניני שמחה, שמצ"ע הם באופן דפורץ גדר⁹⁷, ועאכו"כ, מרביץ בשמחה" בחודש אדר, ועאכו"כ - באופן שבכל יום מתוסף עוד יותר בשמחה לגבי הימים שלפנ"ז.

ובפשטות:

שכא"א מישאל יוסיף בכל עניני שמחה, הן בנוגע אליו בעצמו, והן בנוגע לשמחה את הוולת (כידוע⁹⁸ ששלימות ענין השמחה היא דוקא ביחד עם הוולת),

ולכל לראש - ע"י ההוספה בפקודי ה' ישרים משמחי לב⁹⁹, לימוד התורה, נגלה תורה ובפרט פנימיות התורה, ותלמוד גדול שמביא לידי מעשה¹⁰⁰ - קיום המצוות בהידור.

ועוד וג"ז עיקר - שע"י מרביץ בשמחה בתומ"צ זה יתבטא גם במרביץ בשמחה בפשטות, גם בענינים גשמיים ועל ידם [כמדובר לעיל, שהחידוש דאדר הוא שגם בעולם יהי, "בריא מזלי" - כהוראת השולחן ערוך. וגם בזה הן בנוגע לשמחה את עצמו, והן את הוולת, החל מבני ביתו - הבעל יוסיף בלשמה את אשתו, והורים יוסיפו בלשמה את ילדיהם, בענינים המשמחים אותם (בטבע), כפס"ד השו"ע¹⁰¹,

[ובפרט שהאב ישמח את ילדיו, כפי שרואים בפועל שע"ז שמשמח את ילדיו, מתוספת אצלם שמחה יתירה, מכיון

שרואים שלפעמים אומר, "מלה קשה" (בגלל חינוך), אבל באופן שלאחר מכן זה מביא להוספה יתירה בחביבותו אליהם].

וכן - להוסיף בלשמה את הוולת בסביבתו (כמדובר לעיל, שע"ז נעשה בן עוה"ב ובן עוה"ז).

יד. ויהי רצון, שההוספה וריבוי בשמחה - היא תפרוץ כבר את כל הגדרים, החל מהגדרים האחרונים שנותרו מהגלות, ולהפכם לטוב וקדושה, ובעיקר - לפרוץ את הגדרים של הרגע האחרון בגלות, שזה ייעשה כבר הרגע הראשון של הגאולה, שבאה ע"י מעשינו ועבודתנו בכלל, ובפרט מתוך שמחה, ובמיוחד - ע"י עבודתם של נשים צדקניות בישראל, שבזכותן תבוא הגאולה (כשם שהי' בגאולת מצרים)¹⁰²,

ובפרט נשים צדקניות שנספו - ל"ע - על קידוש השם, רח"ל... ויהי רצון שזה יהי' המקרה האחרון כגון זה, ושל ענין הפטירה בכלל. ומאן ולהבא יהי' רק אריכות ימים ושנים טובות לכא"א מישראל ולכלל ישראל אנשים נשים וטף, מתוך בריאות - ובפרט ש, בריא מזלי" בחודש אדר - בריאות בגשמיות וברוחניות,

עד שעוברים, בלי הפסק כלל, לחיים נצחיים, בגאולה האמיתית והשלימה.

וזכותה תעמוד לכא"א מישראל, ובודאי לה בעצמה, החל מכך שכבר יהי' "הקיצו ורננו שוכני עפר"¹⁰³, וצדיקים וצדקניות קמים מיד¹⁰⁴.

ותמורת כל זה - "ימלא שחוק פיננו ולשונונו רנה" - ובפרט ע"ז שעשו הכנה

(102) סוטה יא, ב.

(103) ישע"י כו, יט.

(104) ראה זח"א קמ, א.

ובפרט שה, ויקחו לי תרומה" צריך להיות, "לי לשמי"⁴¹, כשם שה, וועשו לי מקדש" צריך להיות, "לשמי"⁴¹, היינו שנוסף להנתינה ועשי' בפועל, צריכה להיות גם כוונה לשמה⁴². אשר עבודה לשמה (ובפרט בתכלית השלימות) איננה בכל בני, אנשים נשים וטף, כמ"ש הרמב"ם (בהל' תשובה)⁴³, עד ששלימות העבודה לשמה מתוך אהבה ("לא מפני דבר בעולם כו' אלא עושה האמת מפני שהוא אמת") "היא מעלה גדולה מאד ואין כל חכם זוכה לה"⁴⁴.

ה. והביאור בזה:

הציווי לעשיית המשכן בא דוקא לאחר מתן תורה, וכהמשך למתן תורה - שאז נפעל, ובנו בחרת מכל עם ולשון⁴⁵, בחירת הקב"ה בכא"א מישראל, ודוקא בגוף היהודי⁴⁶, שגם בהיותו נשמה בגוף גשמי בעולם הזה הגשמי יהי' "ממלכת כהנים וגוי קדוש"⁴⁷.

וכידוע⁴⁸ שעד מתן תורה היתה הגזירה שעליונים לא ירדו לתחתונים ותחתונים לא יעלו לעליונים, ובמתן תורה נעשה ביטול הגזירה, ובני, כפי שנמצאים בתחתונים - הם (באמת) תמיד (במצב דעליונים, מצד ה, חלק אלוקה ממעל ממש⁴⁹ שלהם, שהעצם כשאתה תופס בחלקך אתה תופס בכלול⁵⁰, "ישראל וקוב"ה כולא חד"⁵¹.

(41) פרש"י עה"פ.

(42) ראה לקו"ש חט"ז ע' 287.

(43) פ"י ה"א.

(44) רמב"ם שם ה"ב.

(45) נוסח ברכת אהבת עולם דתפלת שחרית.

וקאי על מ"ת - ראה שו"ע אדה"ז או"ח ס"ס ס"ד.

(46) תניא פמ"ט (סט, סע"ב ואילך).

(47) יתרו יט, ו.

(48) תנחומא וארא טו. שמו"ר פ"ב, ג. ועוד.

(49) תניא רפ"ב.

(50) כש"ט בהוספות קסט"ו. וש"נ.

(51) ראה זח"ג עג, א.

ולסעד בעצמן ובממונם, אנשים ונשים כמקדש המדבר".

וצריך להבין:

ע"י המשכן הרי נפעל חידוש נפלא - שעד אז לא הי' - שבבית גשמי למטה יהי' "ושכנתי בתוכם". כפי שהנביא מפליא³⁶ - "השמים ושמי השמים לא יכלכלוך", ודוקא ב, בית הזה" היא השראת השכינה, "ונועדתי שמה לבני ישראל גו"³⁷!

לפ"ז הי' צ"ל לכאורה, שבכדי לבנות משכן לה' (בו יהי' "ושכנתי בתוכם") זקוקים דוקא לאנשים נעלים ביותר בין בני, שיש בכחם לעשות בית כזה שהשכינה תשרה ותתגלה בו,

[כפי שהי' בנוגע לעצם עשיית המשכן, שנעשה ע"י בצלאל, וימלא אותו רוח אלקים גו"³⁸, ע"פ הוראות משה רבינו ששמע מהקב"ה עצמו, ועוד יותר - ככל אשר אני מראה אותך גו' כן תעשו"³⁹].

אעפ"כ אומרת התורה, שהמשכן תלוי דוקא בנדבתו ופעולתו של כא"א מישראל - הן אנשים והן נשים, וגם טף! והיאך יש לאיש פשוט, אשה פשוטה, ואפילו ילד קטן, את הכח לפעול חידוש כזה שהשכינה תשרה בבית גשמי בעולם הזה הגשמי (עד לאופן ד, ושכנתי בתוכם", בתוך כל אחד ואחת מישראל⁴⁰) - דבר שלא יכול להיות אפילו ב, שמים ושמי השמים"!!

(36) מ"א ח, כו. וראה המשך תרס"ו ע' תקלה.

ובכ"מ.

(37) תצוה כט, מג.

(38) ויקהל לה, לא.

(39) פרשתנו כה, ט.

(40) אלשיך עה"פ קרוב לסופו (ד"ה עוד

יתכן), ר"ח שער האהבה פ"ו קרוב לתחלתו. של"ה

סט, א. רא, א. שכה, ב. שכו, ב. ובכ"מ.

ממתן תורה ואילך - מציאותו של כאו"א מישראל היא, שמבלי הבט על חיצוניותו, הרי "אע"פ שחטא ישראל הוא"⁵², יש לו "נקודת היהדות", שמצד זה איננו רוצה ואיננו יכול להתנתק ח"ו מאלקות⁵³, וכפס"ד הרמב"ם⁵⁴ - שרצונו האמיתי של כאו"א מישראל הוא לקיים את רצון ה', ומה שלפעמים נראה אחרת, ה"ז רק בחיצוניות מצד זה ש"יצרו הוא שתקפו".

יתירה מזו: אפילו יהודי כזה שאוחז עדיין בעבודה שלא לשמה - מביא הרמב"ם⁵⁵ (מחז"ל⁵⁶), ש"לעולם יעסוק אדם בתורה ואפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה", ואומר "לפיכך כשמלמדיו את הקטנים ואת הנשים וכלל עמי הארץ אין מלמדיו אותן אלא לעבוד מיראה כו' עד שתרבה דעתן ויתחכמו כו' ומרגילין אותן כו' עד שישגיגוהו וידעוהו ויעבדוהו מאהבה", והטעם ע"ז הוא - כי "מתוך שלא לשמה", התוך והפנימיות של (העבודה של יהודי אפילו) "שלא לשמה" (תחתונים) היא - "לשמה" (עליונים).

עפ"ז מובן היאך יש לכאו"א מישראל - אנשים נשים וטף - את הציווי והכח לעשות את המשכן לה', שצריך להיות "לשמי" - כי ע"י מתן תורה נעשה יהודי למציאות חדשה, מציאות כזו שגם בהיותה נשמה בגוף למטה, ומבלי הבט על דרגתו בעבודה (אפילו אם היא שלא

לשמה), הרי ה"תוך" והפנימיות שלו היא "לשמה", לשם ה', מבלי שום טעם וענין אחר, "לא מפני דבר בעולם ולא מפני יראת הרעה ולא כדי לירש הטובה, אלא עושה האמת מפני שהוא אמת". ולכן בכחו לפעול שגם מציאות העולם (תחתונים) תוכל להעשות קדושה (עליונים), עד - "דירה לו יתברך בתחתונים"⁵⁸, משכן ומקדש לה', עליו אומר הקב"ה "ושכנתי בתוכם".

ו. עפ"ז יש לומר הטעם לכך ש"זהב" הוא הראשון מנדבות המשכן:

כשהקב"ה (בתורה) מונה את הנדבות שיהודי צריך להביא - הוא מתחיל ב"זהב" כי בזה מתבטאת (לא חשיבותו של הזהב מצ"ע (בלי כל שייכות לנדבת המשכן ע"י ישראל), אלא זה מבטא את חשיבותו ומעלתו של יהודי, שהראשון - ראשון במעלה - מנכסיו (ובמילא מנדבותיו) הוא "זהב", הדבר היקר והחשוב ביותר.

שכן מציאותו של יהודי - לאחר מתן תורה - היא כזו, שאפילו בהיותו למטה בגשמיות העולם, שיש צורך (בבניית המשכן) גם לכסף ונחושת וכו' (ובכמות - יותר מזהב), אזי לכל לראש הוא עשיר בעצם⁵⁹, "בן מלך"⁶⁰, ויתירה מזו -

(58) ראה תנחומא נשא טו. ועוד. תניא רפ"ו. ובכ"מ.

(59) להעיר ממ"ש (מלאכי ג, יב) "כי תהיו אתם ארץ חפץ גו'", וידועה תורת הבעש"ט ("היום יום" יז איר): כמו שהחכמים הגדולים ביותר לא יגיעו אף פעם לאוצרות הטבעיים הגדולים, שהטביע השי"ת בארץ, שהכל הי' מן העפר (קהלת ג, כ), כמו"כ לא יכול אף אחד להגיע לאוצרות הגדולים שנמצאים בבני"ה שהם ארץ חפץ של הקב"ה.

(60) ראה שבת סו, א.

ובפרט שבדורנו זה כבר חינוכו והרגילו ילדים יהודיים קטנים - וממשיכים בזה - לתת צדקה: נוסף לכך שעושים אותם שלוחים לתת לצדקה, נותנים להם גם כסף שנעשה ממונם הפרטי, בכדי שהם יתנו מכספם הפרטי לצדקה.

יג. נוסף לכך ישנו הלימוד בפשטות מכך ש"משנכנס אדר מרבין בשמחה" (שבא בהוספה על הציווי והחייב הכללי בכל ימי השנה ד"עבדו את ה' בשמחה"⁹², "עבדת את ה"א בשמחה ובטוב לבב"⁹³, ופס"ד הרמ"א (בסוף חלק או"ח): "טוב לב משתה תמיד"):

בעמדנו בפתיחת חודש אדר, ובשנה זו - דב' חדשי אדר, אדר ראשון ושני - וע"פ הידוע⁹⁴ שלפתיחת הדבר כח מיוחד, הפותח את הצינור לשמחה במשך כל ימי חדשי אדר בשנה זו - צריך לשאוב מיד כחות מהפתיחה והכניסה ("משנכנס אדר") להרבות בכל עניני שמחה,

ע"ז שמיד כל אחד ואחת מקבל החלטות טובות ומביאים לפועל - להשתדל בכל האופנים להוסיף ולהרבות בדברים המשמחים, החל עוד ביום זה באופן המותר בשבת (ובפרט ש"וביום שמחתכם אלו השבתות"⁹⁵), ולאח"ז - באופן דמוסיף והולך ואור ושמח בכל יום ויום מב' חדשי אדר, להוסיף בכל יום בעניני שמחה [כידוע⁹⁶ שבשמחה צ"ל חידוש בכל יום - "פנים חדשות"].

וע"פ הכלל בכל עניני טוב וקדושה,

בתורה ומצוות, ועד גם - עשירות בגשמיות, בכדי שיוכל לקיים תורה ומצוות במנוחת הנפש ומנוחת הגוף (כפס"ד הרמב"ם⁸⁷), ויוכל להרבות בנתינת הצדקה וקיום המצוות בהידור, והידור לפנים מהידור וכו', ובכלל - לנצל את העשירות ("זהב כסף ונחושת וגו'") כדי לעשות מביתו הפרטי משכן ומקדש לה' (ושכנתי בתוכם בתוך כל א' וא'), כולל - גם ע"י נתינה לצדקה לבנות בית הכנסת ובית המדרש כפשוטו, "מקדש מעט"⁸⁸.

יב. ועוד והוא העיקר - בענין שהזמן גרמא - בניית בית המקדש השלישי בפשטות ממש:

לאחרי כל הפירושים בפסוק "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", כולל הפירוש "בתוך כל א' וא'" - הרי אין מקרא יוצא מדי פשוטו⁸⁹, לכל לראש הפירוש בזה בנוגע להלכה למעשה - שעל בני"ה מוטל החייב לבנות את בית המקדש.

ובנוגע אלינו הכוונה - לבנות את בית המקדש השלישי, בפשטות ממש, כפס"ד הרמב"ם⁹⁰ שהוא יבנה ע"י משיח צדקנו, "ובנה מקדש במקומו"⁹¹, וע"פ דברי הרמב"ם "הכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן ובממונם, אנשים ונשים כמקדש המדבר" (כנ"ל), מובן שכך הוא גם בנוגע לבית השלישי, שכאו"א מישראל ישתתף בזה ע"י נדבותיו, אנשים ונשים, ויש לומר - גם טף (כפי שהי' בנדבת המשכן).

(87) הל' תשובה רפ"ט.

(88) יחזקאל יא, טו. מגילה כט, א.

(89) שבת סג, א. וש"נ.

(90) הל' מלכים רפ"א ובסופו. וראה לקו"ש

חי"ח ע' 418 ואילך. וש"נ.

(91) ל' הרמב"ם שם ספ"א.

(92) תהלים ק, ב.

(93) תבוא כח, מז.

(94) ראה לקו"ש ח"כ ס"ע 74 ואילך. וש"נ.

(95) ספרי בעליותך י, י.

(96) כתובות ז, ס"ב. תוס'ע"א ע"ב ס"ב ס"ו

ואילך.

השלימות - נפעל במתן תורה, כמדובר לעיל שאז נתבטלה הגזירה בין עליונים ותחתונים, ובנו בחרת" כבנ"י כנשמות בגופים למטה, ומאז לא שייך בבנ"י הענין דר"ש, "רשים"⁷⁹.

כלומר: גם קודם מתן תורה הי' הענין דהמשכת אלקות למטה, אבל אז הי' זה באופן דגמול רשים", שהתחתונים (רשים) נשארו דבר נפרד מהעליונים (גמול), משא"כ במ"ת נפעל הענין דגמול דלים", חיבור עליונים ותחתונים.

ויש לומר שזה מרומז גם בתיבת "גר" ר"ת "גמול רשים": קודם מתן תורה אמר משה⁸⁰ "גר הייתי בארץ נכרי". היינו, שהי' שם רק "גר" (אדם זר) בגלל הקשר שלו להקב"ה, אבל - "הייתי בארץ נכרי". משא"כ לאחר מ"ת לא שייך כל המציאות ד"הייתי בארץ נכרי", שתהי' לו שייכות (אפילו כגר) אל (ארץ מלשון) רצון של נכרי ח"ו, כפס"ד הרמב"ם הנ"ל שרצונו האמיתי של יהודי הוא לקיים את רצון ה' (רוצה הוא לעשות כל המצות ולהתרחק מן העבירות) - כי נקודת היהדות שבו (הנקודה מאחורי הדלי"ת) היא בשלימות.

יא. הלימוד מכל האמור:

לכל לראש נלמד מכך - שהקב"ה פוסק בתורתו הקדושה, התורה הנצחית לכל הדורות ובכל המקומות - שכאו"א מישראל שייך לכל לראש ל"זהב". ובפשטות - שכאו"א מישראל צריך להיות בעשירות, הן ברוחניות והן בגשמיות - עשירות בפשטות ממש!

(79) ואף שמצינו קרבן במצב של דלי דלות (ויקרא ה, יא. וראה תו"א שם) - אולי י"ל, כי זהו קרבן על חטא, ש"יצרו הוא שתקפון".

(80) שמות ב, כב.

יתירה מזו: לא רק שהוא זקוק לכך - אלא שלכאו"א מישראל ישנה עשירות בפועל. ואפילו אם זה לא נמצא בגלוי ובגשמיות - אי"ז משום שהיא לא קיימת ח"ו, אלא שיהודי צריך לגלות זאת ע"י עבודתו. ואדרבה: ע"ז שמגלים זאת מתוך החושך - ה"ז נעשה באופן דיתרון האור מן החושך⁸¹, תוספת ריבוי של שפע רב דגשמי ברכה, באופן של תגבורת החיות⁸², שנעשה שטפון של גשמי ברכה אך ורק למעליותא, עד שזה מהפך את השטפונות שלא למעליותא לשטפונות דטוב וקדושה (עד להכנה ד"מלאה הארץ דיעה את ה' כמים לים מכסים"⁸³).

ועאכו"כ בדורנו זה - הדור האחרון לגלות והדור הראשון לגאולה - לאחרי שסיימו הכל וצריכה להיות רק קבלת פני משיח צדקנו בפועל - ודאי שהקב"ה מברך כאו"א מישראל בעשירות בזהב בגשמיות וברוחניות, עד לאופן (כימי צאתך מארץ מצרים" כך גם עתה, "אראנו נפלאות"⁸⁴) - ש"אין לך כל אחד ואחד מישראל שלא היו עמו תשעים⁸⁵ המורים לובים טעונים מכספה וזהבה של מצרים".

מכך ישנה מיד הוראה - שיהודי צריך להשתדל להיות עשיר בפועל בכל הענינים, מתחיל מעשירות ברוחניות, אין עשיר אלא בדעת⁸⁶, להיות עשיר

(81) קהלת ב, יג.

(82) ולהעיר מהשייכות לאדר (שהוא בתקופת גשמים) - "אדר פירושו תוקף וגבורה, כמו אדיר במרום ה', ובביצה פ"ב דט"ו ע"ב הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהן אדר, שנאמר אדיר במרום ה' כו"ו" (לקוטי לוי"צ על פסוקי תנ"ך ומארו"ל ריש ע' צט).

(83) ישע"י יא, ט. רמב"ם בסיום ותותם ספרו.

(84) מיכה ז, טו.

(85) ולהעיר מהשייכות לשנת הצדיק, וראה עיון יעקב לע"י בכורות ה, ב.

(86) ראה כתובות סח, א. וראה נדרים מא, א.

"ויבואו האנשים על הנשים כל נדיב לב הביאו חח גו' כל כלי זהב, וכל איש אשר הניף תנופת זהב לה"⁸⁷, וב' פסוקים לאח"ז (בהפסק הנדבות של תכלת גו') - "כל מרים תרומת כסף ונחושת גו'", כפי שהרמב"ן מבאר⁸⁸, "בעבור שהזכיר שם הנשים ואין להם כסף ונחושת רק הזהב בתכשיטין גו'" - כי זהב הוא סוג אחר באיכות מכסף ונחושת ושאר הנדבות - זהב מורה על שלימותו של כאו"א מישראל, אנשים ונשים ווי"ל שלכן הי' הזהב אצל שניהם, אפילו אצל אלה (נשים) שלא הי' להם כסף ונחושת).

ז. עפ"ז תובן ג"כ השייכות לחודש אדר (שבתחילת החודש קורין פ' תרומה). ובהקדים:

על דברי הגמרא שבחודש אדר, "בריא מזלי" של יהודי - נשאלת השאלה: חז"ל הרי אומרים⁸⁹, "אין מזל לישראל"⁹⁰? לכאורה הי' אפ"ל ע"פ דברי רש"י על "אין מזל לישראל" - "דעל ידי תפלה וזכות משתנה מזלו לטובה"⁹¹. היינו, שלבנ"י יש מזל, אך ע"י כח חזק יותר (תפלה וזכות) יכול מזלם להשתנות לטובה. אבל אי"ז ביאור מספיק בנוגע לחודש אדר - כי "בריא מזלי" פירושו בפשטות הוא לא שע"י כח שני (תפלה וזכות) משתנה המזל, אלא שהמזל מצד עצמו (בחודש אדר) הוא "בריא".

(63) שבת קנו, סע"א.

(64) בתרא"ג מהרש"א, "גם שאמרו אין מזל לישראל, מ"מ מגלגלין זכות ליום זכאי כו"ו" (ולכן "בר ישראל דאית לי' דינא בהדי נכרי כו' לימצי נפש" באדר"). אבל בגמרא מפורש הלשון ש"בריא מזלי".

(65) ובתוס' שם (ד"ה אין מזל): על ידי זכות גדול משתנה, אבל פעמים שאין המזל משתנה, כדאמר ביבמות פ"ק החולץ (נ, א) וזה מוסיפין לו לא זכה פותחין לו.

"מלך" עצמו⁹², שמציאותו היא ואליו שייך) הדבר הכי יקר - "זהב", ר"ת "זה, הנותן בריא"⁹³ - הנותן (היהודי) גם כפי שנמצא למטה, הוא בתכלית השלימות דבריאות, בגשמיות וברוחניות.

יתירה מזו: נוסף לכך שהקדמת הזהב מבטאת את מעלתו וחשיבותו של יהודי בכלל - ה"ז נוגע במיוחד להענין ד"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" גופא, שכן הכה לפעול, "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" בא ע"י יהודי, שגם בהיותו למטה הוא "עליונים", בדרגת "זהב".

כשמדובר רק ביחס למשכן ולאופן שבנ"י נדבו למשכן - אז יש לכסף ונחושת קדימה לגבי זהב (כי הם מצויים יותר אצל בנ"י, והיו בריבוי יותר במשכן, כנ"ל); אבל כשמדובר אודות בנ"י, שעושים את כל המשכן - לכל לראש בא ענין הזהב, מכיון שיהודי, גם בהיותו מציאות למטה, הוא שייך לכל לראש ל"זהב", שלכן בכחו לעשות את המשכן לה'.

ויש לומר, שזהו גם הטעם לכך שלבנ"י הי' אז ריבוי זהב וכסף גם בפשטות - כי זה משתלשל ממעלתם, שמצד עצם ענינם הם עשירים (ברוחניות) בדרגת "זהב", ובמילא משתלשל מזה גם עשירות בגשמיות, ריבוי זהב.

ועפ"ז יומתק גם זה שבפ' ויקהל (בה מדובר אודות נדבת ישראל בפועל) מחלקת התורה את נדבת הזהב ונדבת הכסף ונחושת בב' פסוקים נפרדים:

(61) ראה תקו"ז בהקדמה (א, ריש ע"ב).

(62) ראה רבותינו בעה"ת ריש פרשתנו. פי' הראש"ש שם. אגרת הטיוול (לאחיו של המהר"ל) חלק הרמז אות ז. תורה שלימה עה"פ פרשתנו כה, ג (אות לח).

ויש לומר הביאור בזה:

בעצם, מצד שרשם למעלה, בניי אינם כלל תחת שליטת המזלות ח", כמ"ש⁶⁶ "אל דרך הגוים אל תלמדו ומאותות השמים אל תחתו כי יחתו הגוים מהמה". חידושו של יהודי הוא יותר מזה, שאפילו כפי שיוורד למטה כנשמה בגוף בעולם הטבע, וגופו, נדמה בחומריותו לגופי אוה"ע⁶⁷ (שמונהגים ע"י מזלות), גם כאן הוא במצב ד, אין מזל לישראל". ומשום כך בכחו – על ידי תפלה וזכות – לשנות את מזלו לטובה. אבל כ"ו הוא מצד כח עליון יותר (תפלה וזכות), לא המזל מצ"ע.

החידוש דחודש אדר הוא יותר מזה: אפילו כפי שיהודי, יחיד⁶⁸, כאן למטה קשור לענין המזל, ונמצא בעולם בו "אית לי דינא בהדי נכרי" (עד שבחודש אב עליו להשתמש מכך, "דריע מזלי") – בחודש אדר ד, "בריא מזלי", מיד בכניסה לחודש (אפילו בלי שום עבודה מצדו), המזל מצ"ע הוא, "בריא", עד שאפילו אינו יהודי רואה ומרגיש זאת.

ויש להוסיף ע"פ הפירוש הפנימי⁶⁹ ד, אין מזל לישראל, ש, מזל לישראל" הוא בחי' אין (ביטול). והחידוש בדבר הוא, שכך הוא לא רק למעלה, אלא המזל (בחי' אין) הוא נוזל⁷⁰ ונמשך למטה, שגם כפי שיהודי נמצא למטה בעולם המזלות,

66 רימ"י יו"ד, ב.

67 ראה חדא"ג מהרש"א שבת שם, שהפולוגתא בגמרא (באם יש מזל לישראל או אין מזל לישראל) הוא בנוגע ליחיד בישראל (ולא בנוגע לכלל ישראל).

68 א"ת לה"מ מט, ג. סב, ב. הנוך לנער ע' 48.

69 "מזל" מלשון נוזל (לקו"ת האזינו עא, ד. ובכ"מ).

ו, אית לי דינא בהדי נכרי", מזלו – בחי' אין (ביטול לה), כמדובר לעיל (ס"ה) שרצונו הפנימי של יהודי הוא לקיים את רצון ה', עד שזה מתבטא בכך ש, "בריא מזלי", מזלו הוא בריא וחזק גם לעיני בשר (אפילו של אוה"ע).

ח. עפ"ז מובנת השייכות דחודש אדר לפ' תרומה:

בנדבת ועשיית המשכן בא לידי ביטוי בגלוי (הכה שקיבלו במ"ת) שיהודי כפי שהוא למעלה (בעליונים) כך הוא גם למטה בתחתונים, שמציאותו (גם בעולם בו נכסים תופסים מקום) הוא בדרגת "זהב", "זה הנותן בריא". וזה נותן את הכח שבחודש אדר – כשנסתיימה עשיית המשכן (ולאח"ז – הקמת המשכן בו ימי המילואים – בסיום חודש אדר, כ"ג אדר עד ר"ח ניסן) – יהי, "בריא מזלי" של יהודי, שגם כפי שהוא קשור עם דרגת ה"מזל" (תחתונים), הוא נמצא באופן "בריא", "זה הנותן בריא".

ט. ויש לומר שזוהי גם השייכות ל,משנכנס אדר מרבין בשמחה" (שבא בגמרא בהמשך אחד ל,בריא מזלי"):

השמחה הכי גדולה שיכולה להיות אצל יהודי היא, בשעה שיודע שבכל מצב בו הוא נמצא – אפילו למטה מטה, בעולם שבהיצוניותו נראה כהעלם והסתרה על אלקות, הוא קשור להקב"ה⁷¹, שכן אפילו כפי שנמצא למטה נשמה בגוף, הוא "בנו יחידו" של מלך מלכי המלכים הקב"ה, והקב"ה אומר שראשון נכסיו של יהודי הוא – "זהב", ז.א. שגם בעולם בו נכסים גשמיים תופסים מקום, כאו"א

70 ראה תניא ספ"ג: ישמה ישראל בעושו פ"י שכל מי שהוא מורע ישראל יש לו לשמות בשמחת ה' אשר שש ושמח בדירתו בתחתוני' שהם בחי' עש"י גשמיית ממש.

הענין ד, (גמול) דלים" מורה על העילוי של יהודי, שנפעל במתן תורה.

ובהקדים דיוק הלשון, גמול דלים" דוקא ולא, גמול רשים⁷⁴. דלכאורה: "רשים" זקוקים ל,גמול" יותר מ,דלים" – כידוע⁷⁵ שאע"פ שדלי"ת ורי"ש שניהם קשורים לענין הדלות ועניות, הרי"ש (ולרש אין כל"ה) הוא ענין דדלי דלות, למטה מדלות?

ויש לומר הביאור בזה⁷⁶: החילוק בין דלי"ת לרי"ש מרומז גם בצורת האות: צורת אות דלי"ת דומה לצורת אות רי"ש (רגל ימיני וגג מעליו), אבל – בהוספת העוקץ (נקודה) מאחורי הגג. שהנקודה – מורה על ענין הביטול, שמקשרת את המקבל (מלכות, דלית לה מגרמה כלום⁷⁷) למשפיע (יסוד), כך שיהי, "גמול דלים".

ובעבודה – הנקודה היא נקודת היהדות שישנה בכאו"א מישראל, בכל מצב שהוא, שמקשרת אותו ל,גמול" (השפעה) מלמעלה.

ויש לומר שהענין ד, (גמול) דלים" – שאפילו כפי שיהודי נמצא במצב ד, דל", יש לו את הנקודה מאחוריו בתכלית

מישראל הוא עשיר, ברוחניות ובגשמיות! לפ"ז מובנת עוד יותר השוואת הגמרא, "משנכנס אדר מרבין בשמחה" ל,משנכנס אב ממעטין בשמחה" – כי החידוש בזה הוא, שאפילו בדרגת החושך למטה (שלכן, ממעטין בשמחה"), יש בכח חודש אדר להפוך זאת, כנ"ל (ס"א).

ובשעה שיהודי מתבונן בכך ה"ז מביא אותו לשמחה גדולה ביותר, ושמחה כזו שמשנה את חייו הגשמיים, שחי בעולם הזה בהתאם לגדרי טבע העולם:

תכונת השמחה היא, שפועלת וחודרת בכל עיני האדם. כשאדם שמח – הוא חי חיים שמחים, שמחה שפועלת על כל מעשיו, ועל כל מה שבא איתו במגע, והוא משמח גם אחרים בסביבתו. ושמחה זו מכניסה יותר הצלחה בכל פעולותיו וכל חייו – כנראה במוחש.

כלומר, נוסף לכך שע"י שמחה נעשים, "בן עולם הבא" (כמאחז"ל⁷⁸, הנך בדחי – ששמחים ומשמחים בני אדם – בני עלמא דאתי ניהורו) – הוא נעשה גם, "בן עולם הזה" אמיתי, שחייו בעולם הזה הם חיים אמיתיים שמחים ומוצלחים יותר.

י. ענין זה מודגש יותר בקביעות ראש חודש אדר בשנה זו – בימים ג' וד':

איתא בגמרא⁷⁹, גימ"ל דל"ת – גמול דלים". היינו, שאפילו כפי שנמצאים במצב ד, דלים", נמשך גמול והשפעה מלמעלה, כך שנעשה חיבור דג' וד' יחד – "גד", שפירושו הוא מזל⁸⁰ – "בריא מזלי", עד לאופן ד, "זהב", "זה הנותן בריא".

ובפרטיות יותר יש לומר – שגם

71 תענית כב, א.

72 שבת קד, א.

73 פרש"י ויצא ל, יא.

74 דאף ש, גמול דלים" הוא פירוש הגמרא בר"ת של אותיות ג' ד' (הסמכות זל"ז), הרי מכיון שכל ענין בתורה הוא בתכלית הדיוק, מובן, שסמיכות ג' וד' אינו באקראי ח"ו, אלא היא מפני הענין ד, גמול דלים" דוקא (ולא "רשים").

75 תו"א מג"א קיה, סע"א (מפרסד שער כו פ"ג). ובכ"מ.

76 ש"ב יב, ג.

77 בהבא לקמן – ראה תו"א שם. וראה בארוכה ספר הערכים-חב"ד מערכת אותיות – אות ד' (ע' תיו ואילך), ואות ר' (ע' שסא ואילך), וש"נ.

78 ראה חז"א לג, ב. רמט, ב. ח"ב רטו, א.

ועוד.